



ANDREA TORNIELLI

Pokalbiai su Jo Šventenybe Pranciškumi

Franciscus



KELYJE

baltos lankos

Andrea Torielli

Kelyje

Pokalbiai su Jo Šventenybe Pranciškumi

Iš italų kalbos vertė Lina Gaučytė

baltos lankos

Su jaunimu Brazilijoje

Kelionė į Braziliją buvo pirmoji Pranciškaus kelionė į užsienį. Tuo metu žiniasklaida naująjį popiežių dar „mylėjo kaip per medaus mėnesį“. Popiežiškųjų kelionių organizatorius, pasaulietis Alberto Gasbarris, dirbantis Vatikano radijo administracijoje, jau buvo pradėjęs rengti Benedikto XVI kelionę, nežinodamas, kaip ir visi kiti Vatikane, išskyrus Georgą Gansweiną ir valstybės sekretorių Tarcisio Bertone, kad popiežius Ratzingeris jau prieš kelis mėnesius apsisprendė sensacingajam pasitraukimo žingsniui.

Viena iš priežasčių, paskatinusių popiežių Ratzingerį priimti sprendimą, kaip tik ir buvo tarpžemyninė kelionė į susitikimą su jaunimu Rio de Žaneire, tas ilgas skrydis. Tai atskleis pats popiežius emeritas interviu savo biografui Eliui Guerrierui: „Buvo daug pareigų, kurias jaučiausi nebepajėgus atlikti. Jau buvo nustatyta Pasaulio jaunimo dienų, kurios 2013-aisiais turėjo vykti Rio de Žaneire, Brazilijoje, data. Kalbant apie jas, aš buvau tikras dėl dviejų dalykų. Po kelionės į Meksiką ir Kubą [2012 m. kovą – aut. past.] jaučiausi nebepajėgus leisti į dar vieną tokią sunkią kelionę. Be to, po Jono Pauliaus II dalyvavimų šiose dienose, popiežiaus atvykimas į jas buvo būtinas. Nebuvo galima svarstyti teletilto ar kitokių technologinių būdų. Tai taip pat buvo viena iš aplinkybių, kodėl jaučiau pareigą pasitraukti.“ Štai taip dėl Jono Pauliaus II sprendimo dalyvauti PJD pirmąja

Ratzingerio kelione į užsienį tapo vykimas į Kelną, savo gimtosios Vokietijos žemę. Pranciškui taip pat tenka leistis į savo pirmtako suplanuotą kelionę, ir tai yra pirmasis jo sugrįžimas į Pietų Ameriką jam esant popiežiumi.

Paprastai papamobilis, prieš popiežiui leidžiantis į kelionę, yra iš anksto lėktuvu nuskraidinamas į šalį, kuri bus lankoma. Ir šį kartą Brazilijos vyriausybės paskirtas karinis lėktuvas buvo pasiruošęs atskristi į Romą ir į šalį parskraidinti sunkųjį papamobilį neperšaunamais langais, kuriuo popiežius naudodavosi per savo keliones į užsienį.

„Pamobilis dar nebuvo išskraidintas, – pasakoja Gasbarris. – Vieną dieną Šventasis Tėvas man paskambina, norėdamas šį tą pakeisti programoje.“ Pranciškus į darbotvarkę įtraukia apsilankymą Aparesidos Dievo Motinos šventovėje, kur 2007 m. vyko paskutinis didysis Lotynų Amerikos vyskupų suvažiavimas, ir nusprendžia atsisakyti kitų lankytinų vietų, pavyzdžiui, apsilankymo Korkovade – kalne, nuo kurio atsiveria Rio de Žaneiro miesto vaizdas ir ant kurio stovi milžiniška Kristaus statula išskėstomis rankomis. Tąkart kalbėdamas telefonu tėvas Bergoglio kelionės organizatoriui sako: „Klausykite, daktare Gasbarri, ar galiu jums pasakyti vieną dalyką? Aš į tą dėžę niekada nelipsiu!“ O jis: „Atleiskite, Šventasis Tėve, apie kokią dėžę kalbate?“ – „Tą, kurią jūs vadinate pamobiliu.“

Tą patį rytą, prieš skambindamas, Pranciškus buvo paprašęs vieną savo liokajų palydėti jį į Vatikano automobilių parką ir išbandyti papamobilį. Gasbarris pasakoja: „Bandžiau jį įkalbėti, taip pat ir saugumo sumetimais – Šventasis Tėvas papamobilyje yra geriau apsaugotas. Mėginau jam prieštarauti sakdamas: „Suprantu Jus, tačiau leiskite man padaryti taip: nugabensiu papamobilį, o Jūs, jeigu norėsite, juo važiuosite, jeigu

nenorėsite – nevažiuosite.“ Atsakė, kad galiu jį gabenti, bet jis tikrai juo nesinaudosiąs. Tuomet nusprendžiau jo negabenti. Papamobilio neišskraidinau. Jau buvau šiek tiek jį perpratęs, žinojau, kada įmanoma perkalbėti, o kada ne. Norėjo atviros mašinos, kaip tos, kurią naudojame Šv. Petro aikštėje.“ Taip pat ir kitose kelionėse popiežius nurodo, kad automobiliai būtų nešarvuoti ir pagal galimybes neprašmatnūs.

Mažiau nei po metų, 2014-aisiais, interviu ispanų dienraščiui *La Vanguardia* pats Pranciškus viešai patvirtins šitokio sprendimo motyvus: „Žinau, kad man gali kas nors nutikti, tačiau viskas – Dievo rankose. Prisimenu, kad Rio de Žaneire man buvo paruošę uždara papamobilį su stiklu. Tačiau negaliu sveikinti tautos ir sakyti, kad ją myliu, iš sardinių dėžutės, net jeigu ji krištolinė. Man tai – siena. Tiesa, kad man gali kas nors nutikti, bet – būkime realistai – savo amžiuje nedaug prarasčiau.“

Štai taip nuo tada šarvuotasis papamobilis, sveriantis keturias tonas, penkių centimetrų storio dvigubo stiklo langais, kurie, sakoma, atlaikytų net „Kalašnikovo“ šūvių, stovi nenaudojamas automobilių parke. Ir, nepaisant kiekvieną kartą pasikartojančių lankomų šalių saugos tarnybų prieštaravimų, pradedant Jungtinėmis Amerikos Valstijomis ir baigiant Izraeliu, nuo Sarajevo iki Centrinės Afrikos Respublikos, popiežius nė karto neįlipo į šarvuotą automobilį, o greitose ir trumpose kelionėse visada buvo naudojami vidutinio dydžio mažalitražiai automobiliai.

Liepos 22 d. rytą lėktuvas į pirmąjį per Bergoglio pontifikatą popiežiškąjį skrydį pakyla iš Fjumičino oro uosto. Pranciškus pasveikina kiekvieną žurnalistą asmeniškai ir pasako keletą žodžių apie PJD: „Ši pirmoji kelionė skirta susitikti su jaunimu. Tačiau su jaunimu, neatskirtu nuo savo gyvenimo: norėčiau aplankyti

juos jų socialinėje aplinkoje, visuomenėje... Jaunuoliai yra nariai: šeimos, tėvynės nariai, turintys savo kultūrą, tikėjimą. Jie yra nariai! Ir neturime jų atskirti, neturime atskirti jų nuo visos bendruomenės.“

Atskridus ir vos išvažiavus iš oro uosto nutiko neplanuotas dalykas. Pranciškus turėjo vykti į susitikimą su Respublikos prezidentu Dilma Roussef Rio de Žaneire esančiuose Guanabaras rūmuose. Tėvas Bergoglio ėlipa į mažytę „Fiat Idea“ ir kortežas su automobilių ir motociklų palyda išvažiuoja į Brazilijos didmiesčio, kuriame gyvena septyni milijonai gyventojų, gatves. Daugybė žmonių laukia pravažiuojančio popiežiaus. Tačiau vienu momentu kortežo priekyje važiuojantis nepaženklintas policijos automobilis pasuka ne į tą gatvę ir atsiduria priešinio eismo alėjoje, kurioje stovi autobusai. Mašinos įstringa ir tikinčiųjų minia ima artintis prie popiežiaus automobilio. Tai įtemptos akimirkos, nors niekas Pranciškui nenori padaryti nieko bloga. Vatikano žandarai stengiasi sulaukyti taikią apgultį. Popiežius šypsosi, sukdamas rankenėlę praveria automobilio langą, nes automobilio langai ne elektriniai. Sveikina žmones ir spaudžia jiems rankas. Atsiras kas sakys, jog žandarų vadas Domenico Giani išsitraukė pistoletą, norėdamas įbauginti minią, – negali būti nieko melagingiau. Priešingai – jis pats praleidžia jauną moterį su vaiku, kad ši galėtų pasveikinti popiežių.

Ilgai eina tos dvylika minučių, kol, vis sustojant ir pajudant, nuvažiuojami penki šimtai metrų, o vis didėjanti minia stumia žandarus ir nedaug trūksta, kad juos prispaustų prie automobilių sienų. „Masinės informavimo priemonės šį epizodą pateikė pernelyg romantiškai, – pasakoja žandarų vadas Gianis. – Tačiau tiesa, kad per dešimt minučių toje vietoje susirinko daugybė žmonių, kuriuos popiežius norėjo pasveikinti, tada Pranciškus man pasakė: „Aš lipu ir einu pėsčiomis.“ Atsakiau jam:

„Šviesybe, gal geriau nereikia.“ Laimei, padėtis pradėjo spręstis, ir popiežius palaukė.“

Rio de Žaneire patirtos įtampos akimirkos apsaugos aparatui – ne naujiena. Per popiežiškąsias keliones jų jau yra buvę. 1979 m. per pirmąją Jono Pauliaus II išvyką į užsienį, į Meksiką, didelis atviras automobilis, kuriuo važiavo popiežius, ne ten pasuko ir staiga atitrūko nuo jį lydėjusios apsaugos. Kitas momentas, kai buvo išsigąsta dėl popiežių spaudžiančios minios, pasitaikė Maniloje 1995 m. per Pasaulio jaunimo dienas – buvo sunku net nutupdyti sraigtasparnį, kuriuo skrido Karolis Wojtyła. Visos gatvės buvo užkimštos; kariuomenės užkardos, turėjusios užtikrinti įvažiavimą papamobiliui, buvo nuverstos, ir net į aikštę, kurioje turėjo leistis sraigtasparnis, prigužėjo daugybė žmonių.

Tačiau bene dramatiškiausias momentas nutiko Pauliui VI 1964 m. sausį per jo garsiąją piligriminę kelionę į Jeruzalę – tai buvo pirmoji šiuolaikinio popiežiaus kelionė į užsienį. Priartėjus prie Damasko vartų, minia atskyrė popiežių nuo jo palydos ir Montinį, norėjusį Kryžiaus kelią (*Via Dolorosa*) iki Golgotos nueiti pėsčiomis, žmonių minia visiškai apsupo, vos neparbloškė. Nuotraukose matyti, kaip iš Brėšos kilusį popiežių, apsuptą kareivių, minia blaško Šventojo miesto gatvelėmis. Išblyškęs, tačiau besišypsantis Paulius VI šiaip ne taip sveikas ir gyvas pasiekė tikslą – Šventąjį kapą, kur turėjo laikyti mišias. Tą vakarą tėvas Giulio Bevilacqua, popiežiaus draugas, prie apaštališkosios delegacijos susirinkusiam žurnalistų būreliui atskleidė Montinio prieš daugelį metų jam patikėtą mintį: „Svajoju apie popiežių, kurio nevaržytų rūmų pompastika ir neįkalintų protokolai. Kuris pagaliau galėtų būti vienas tarp savo diakonų. Štai kodėl, – užbaigė Bevilacqua, – esu įsitikinęs, kad šiandien, nors ir minios apgultyje, jis buvo laimingesnis nei tuomet, kai išeina į

Šv. Petro aikštę ir yra nešamas popiežiaus neštuvuose tarp gvardiečių alebardų ir purpurinių kardinolų apdarų.“

Lygiai taip pat, kaip šiandien Pranciškus, kuris prezidentei ir Brazilijos institucijų atstovams sako: „Supratau, kad, norint pasiekti Brazilijos žmones, būtina įžengti pro jų begalinių širdžių vartus. Todėl leidau sau šią akimirką švelniai pasibelsti į tuos vartus. Prašau leisti įžengti ir šią savaitę praleisti su jumis. Neturiu nei aukso, nei sidabro, tačiau nešu tai, kas man buvo duota brangiausia, – Jėzų Kristų!“

Vieną dieną skyręs poilsiui ir privatiems susitikimams, liepos 24 d. popiežius vyksta į Aparesidą. Svarbiausia Marijos šventovė yra San Paolo valstijoje. Joje garbinama tamsi keturiasdešimties centimetrų aukščio Dievo Motinos statulėlė, kurią, perskilusią į tris dalis, 1717 m. Paraibos upėje rado žvejai. Pasakojama, kad ji juoda, nes nori būti greta engiamųjų, o tai, kad buvo ištraukta suskilusi į gabalus, esą primena vergijos sudaužytą gyvenimą.

Tai Pranciškui brangi vieta, nes kaip tik ten prieš šešerius metus Buenos Airių arkivyskupas paskyrė jį vadovauti redakcinei grupei, ruošusiai baigiamąjį Lotynų Amerikos Vyskupų konferencijos (CELAM*) dokumentą. Anuometinio kardinolo Bergoglio kaip lyderio savybės buvo įvertintos visame žemyne.

CELAM buvo pirmasis suvažiavimas, surengtas Marijos šventovėje ir, pasak Bergoglio, kasdienis bendravimas su tikinčiais, kurių kasmet ten apsilanko milijonai, nulėmė vyskupų darbą, padėjo jiems suvokti, koks svarbus yra paprastų žmonių atsidavimas ir gailestis. „Garbinti Švenčiausiąjį Sakramentą drauge su tauta yra visai kas kita nei mums, vyskupams, garbinti

* *Consejo Episcopal Latinoamericano* – Lotynų Amerikos Vyskupų konferencija. (Isp.)

jį tarpusavyje. Tai mums suteikia priklausymo savo žmonėms jausmą, suvokimą, kad Bažnyčia žengia kaip Dievo tauta, kad mes, vyskupai, esame jos tarnai.“

Baigiamajame Aparesidos dokumente buvo reikšminių žodžių ir žinių, kurias dabar Pranciškus perteikia visai Bažnyčiai. Pradedama nuo raginimo misijai: „Kad liktume ištikimi, privalome išeiti. Jeigu liekame ištikimi, išiname.“ Kaip apibendrino šiandien jau miręs pranciškonų kardinolas Aloisio Lorscheideris, kuris buvo Aparesidos arkivyskupas, „Evangelijoje gražiausi Dievo susitikimai su bendruomene įvyksta gatvėje. Tai įrodo šimtmečiai krikščionybės istorijos.“

Popiežiui vykstant į didingą Marijos šventovę, oras šaltas, lyja lietus. Drauge su juo mišiose dalyvauja šimtai vyskupų. „Jėzus mums parodė, kad Dievo veidas yra mus mylinčio Tėvo veidas, – per homiliją sako Pranciškus. – Nuodėmė ir mirtis – nugalėti. Krikščionis negali būti pesimistas! Jis nepanašus į išgyvenantį nuolatinį gedulą. Jeigu iš tiesų esame įsimylėję Kristų ir jaučiame, kaip stipriai Jis mus myli, mūsų širdis „užsidegs“ tokiu džiaugsmu, kad užkrės visus, gyvenančius greta.“

Lauke popiežiaus lūkuriuoja didžiulė minia. Mišioms pasibaigus Pranciškus patraukia į balkoną, išeinantį į kiemą. Nešasi Madonos statulėlę. Šis iškalbingas vaizdas sužavi. Popiežius ją atsineša su savimi ne tik, kad parodytų miniai, ištisas valandas praleidusiai aikštėje pliaupiant lietui. Iš pradžių statulėlę pabučiuoja, o paskui laikydamas rankose ima veik sūpuoti tarsi kūdikį.

Popiežius yra pratęs keltis šiek tiek po ketvirtos valandos ryto, tad po pietų jam reikia trumpai pailsėti. Tą poilsį Argentinos prezidentas Juanas Domingo Peronas pavadino „beveik liturgine prievole“, o Pranciškui jis suteikia galimybę kasdien turėti po „du rytus“. Tačiau tą liepos 24-ąją Pranciškui tenka atsisakyti

pogulio. Valstybiniai įsipareigojimai? Ne. Netikėtas posėdis su kardinolais? Taip pat ne. Prigulti pietų miego jam neleidžia kelios klauzūrinės vienuolės, jų entuziazmas ir atkaklumas. Pasirodo, Aparesidos seminarijoje, į kurią Bergoglio atvyksta pasi- baigus ceremonijai, popiežiaus laukia grupelė vienuolių. „Buvo galima tikėtis, kad vienuolės bus ramios ir tylios, – juokaudamas pasakoja tėvas Federico Lombardis, – tačiau, nors jos stovėjo seminarijos kieme po atviru dangumi ir lijo, sveikindamos po- piežių tiesiog pašėlo.“ Ir ne tik: kiekviena jų būtinai norėjo nusi- fotografuoti su Šventuoju Tėvu ir gauti jo autografą. Pranciškus su jomis praleido visą poilsiu numatytą laiką.

Grįžęs į Rio de Žaneirą Pranciškus nuvyksta į Šv. Pranciškaus Asy- žiečio Dievo Apvaizdos ligoninę, kuri specializuojasi teikdama pagalbą nuo narkotinių medžiagų priklausomiems asmenims. Pila kaip iš kibiro, popiežius pasveikina keletą įstaigoje gydomų žmonių ir stovėdamas po stogeliu virš pagrindinio įėjimo pasako trumpą kalbą: „Apkabinti, apkabinti, – sako. – Visiems mums reikia išmokti apkabinti tą, kuriam to reikia. Kaip darė šventasis Pranciškus. Brazilijoje, pasaulyje, yra daugybė situacijų, kurios prašosi, kad į jas būtų atkreiptas dėmesys, jomis pasirūpinta, parodyta meilė. Kaip kova su chemine priklausomybe. Tačiau dažnai mūsų visuomenėse viršų ima egoizmas. Kiek yra „mirties prekeivių“, kurie remiasi galios ir pinigų siekimu bet kokia kaina logika! Prekybos narkotikais žaizda, skatinanti smurtą ir sėjanti skausmą bei mirtį, reikalauja visos visuomenės drąsaus žingsnio.“

Liepos 25-oji – susitikimo su vargšais ir pirmojo apsikabinimo su jaunimu diena.

Iš ryto Pranciškui įteikiami Rio de Žaneiro miesto raktai. Tada popiežius vyksta susitikti su tankiai gyvenamos favelos varginga bendruomene. Atvažiuoja, išlipa iš automobilio ir pėsčiomis patraukia tarp pašiurių, nekreipdamas dėmesio į lietu, apsuptas ir beveik parbloškiamas nesulaikomos žmonių meilės. Jokio protokolo, jokių etiketo taisyklių, iš paskos eina keli kunigai ir daugybė paprastų žmonių. Apkabina visus iš eilės, visų išklauso, leidžiasi tempiamas į visas puses. Gauna dovanų – spalvingų marškinėlių, nuotraukų. Nušluosto ašaras mamai, rankose laikančiai į rausvą antklodę susuptą mergaitę su sunkia negalia. Įžengia į nedidelę parapijos bažnytelę, sienų plytos nepridendtos tinku, nes tam nebuvo pinigų. Skardiniu stogu dengta bažnytelė išprausta tarp pašiurių. Kiekvienas apkabinimas, bučiny, rankos paspaudimas nušviečia popiežiaus veidą. Eidamas skubiu žingsniu Šventasis Tėvas šmurkšteli pro medines vieno namo geltonomis sienomis duris. Atsiduria keturių metrų ilgio ir keturių metrų pločio kambaryje, kuriame jo laukia dvidešimt žmonių. Tai skurdi šeima, kurią Pranciškus aplanko nedalyvaujant vaizdo kameroms ir fotografams. Apkabina juos, kaip būtų norėjęs apkabinti kiekvieną brazilų šeimą. „Norėčiau pasibelsti į visas duris, pasakyti „Labas rytas“, išgerti *cafezinho**... bet ne taurelę *cachaça!*“ – juokaudamas priduria, turėdamas galvoje Lotynų Amerikoje labai vertinamą degtinę. „Norėčiau pasikalbėti kaip su draugais, išklaustyti visų, tėvų, vaikų, senelių širdis... Tačiau Brazilija tokia didelė! Neįmanoma pasibelsti į visas duris! Todėl nusprendžiau užsukti čia...“

Ant gretimo namo sienos pavaizduotas milžiniškas Oscaro Romero, Salvadoro vyskupo ir kankinio, atvaizdas. „Niekas negali būti abejingas nelygybėms, kurių šiandien pasaulyje dar

* Kavutės. (Port.) (Čia ir toliau – vert. past.)

yra!“ – sako Pranciškus favelos stadione jam plojančiai miniai. – Solidarumas „šiandien yra pamirštas žodis, kartais atrodo, kad beveik – keiksmazodis.“ Tačiau čia, *Varinha* faveloje, niekada nepavargstantis atkartoti Jėzaus žodžių popiežius sako: „Buvau alkanas ir ištroškęs – mane pavalgydinate bei pagirdėte, buvau nuogas – mane aprengėte, – dėkoja „kukliausiems žmonėms“ už „vertingą solidarumo pamoką. – Puikiai žinau, kad alkanam pasibeldus į jūsų namų duris, visada randate, kaip pasidalinti maistu: kaip sakoma toje patarlėje – visada galima „šiek tiek praskiesti pupelių sriubą“! Ir jūs tai darote su meile, parodydami, kad tikrasis turtas slypi ne daiktuose, bet širdyje!“

Faveloje, Pranciškų sutinkančioje minioje, drauge su grupe jaunuolių yra ir tėvas Renato Chimera – septyniasdešimt dvejų metų amžiaus iš Vilanovos Mondovi kilęs *Casa do Menor* įkūrėjas. Tai – nevyriausybinė organizacija, besirūpinanti namais, kuriuose pirmąjį prieglobstį randa gatvės vaikai. „Svarbu matyti, kad popiežius myli šiuos žmonės, – sako. – Myli šiuos vargšus, juos apkabina, nebijo susitepti. Šie jaunuoliai šaukiasi meilės. Reikia materialinės pagalbos ir lavinimo, tačiau jiems labiausiai reikia, kad kas nors juos mylėtų.“

Po pietų, prieš prasidedant PJD pradžios šventei, Kopakabanos paplūdimyje įvyksta programoje nenumatytas dalykas. Popiežius nusprendžia susitikti su koku tūkstančiu argentiniečių ir su jais atvykusiais vyskupais. Gasbarris per kelias valandas turi surasti tinkamą vietą ir jam pavyksta suorganizuoti susitikimą Rio katedroje. Greta altoriaus visų dėmesio centre stovi Luchano Nekaltoji Mergelė, Argentinos globėja.

Pranciškus padėkoja savo tautiečiams, kad jie atkeliavo net į Braziliją. Padėkoja taip pat ir Gasbarriui, kad „vos per pusdienį“ suorganizavo susitikimą. „Kokių vaisių tikiuosi iš

PJD? – paklausia Pranciškus tūkstančių tėvynainių, suplaukusių jo pasiklausyti. – Kad keltumėt triukšmą [*lío*, ispaniškai – aut. past.]. Triukšmą vyskupijose, kad jos išeitų laukan. Noriu, kad Bažnyčia išeitų į gatves; noriu, kad gintumėmės nuo visko, kas simbolizuoja atsidavimą žemiškiems dalykams: nuo patogumų, klerikalizmo, nuo užsidarymo savyje.“

Vėliau, eksromptu sakydamas aštuonias minutes trukusią kalbą, popiežius pastebi, kad dabartinė civilizacija „peržengė ribą“, nes garbinamas „dievo pinigų“ kultas, atstumiami senyvo amžiaus žmonės ir jaunimas. Galiausiai Pranciškus primena, kad tikėjimas Dievu yra ne juokas, o rimtas dalykas: „Būna bananų, apelsinų, obuolių kokteilis... Bet, būkite geri, negerkite tikėjimo kokteilio. Tikėjimas yra vientisas – tai Jėzus“, – sako, sukeldamas savo jaunųjų tautiečių plojimų audrą.

Netrukus Pranciškus pirmą kartą atvyksta į Kopakabanos paplūdimį. Atvažiuoja į fortą, buvusią karinę bazę, kurioje šiandien įrengtas muziejus su didžiule spaudos konferencijų sale. Tada popiežius įlipa į atvirą papamobilį ir važiuoja penkis kilometrus iki pat kito Kopakabanos paplūdimio juostos krašto, kur pastatyta didžiulė scena. Šimtai tūkstančių jaunuolių lydi Pranciškų visą kelią. Popiežius juos sveikina, šypsosi, dažnai paprašo sustabdyti automobilį, apkabina ir bučiuoja vaikus, kuriuos jam paduoda žandarai, išlipa, kad paglostytų ligonius. Išgeria pasiūlytos matės gurkšnį – tradicinio argentiniečių žolelių gėrimo – iš indų, kuriuos jam paduoda nepažįstami tikintieji. Ko tik jaunimas nemėto į popiežiaus automobilį: marškinėlius, šalikus, kepuraites, rožinius, vėliavėles. Kaskart, nuvažiavus iš vieno paplūdimio galo į kitą, papamobilis primena turgaus prekeivio vežimaitį, o Bergoglio palydovai stengiasi sulankstyti ir tvarkingai sudėti viską, ko „prilyja“ į vidų. Vienas egzaltacijos apimtas jaunuolis meta metalinį žiedą, kuris būtų galėjęs popiežių sužeisti,

tačiau žiedą pagauna šveicarų gvardietis. Jaunuolių entuziazmas Kopakabanos paplūdimyje kiekvieną vakarą vis didės.

Ši kelionė duoda toną Pranciškaus bendravimui su žmonėmis. „Grijžome šiek tiek prie Šventojo Jono Pauliaus II stiliaus, – paaiškina Gasbarris, – kai reikia ne tik vienai kitai grupei leisti prisitarti prie popiežiaus, bet ir pačiam popiežiui suteikti laisvę be išankstinio perspėjimo prisitarti prie žmonių. Pranciškus, kaip ir popiežius Wojtyła, staiga nusprendžia pakeisti tvarką. Pavyzdžiui, oro uostuose paprašo praleisti už užkardų stovinčius žmones. Sako: „Kaip žinote, aš protokolo nemėgstu...“ – ir eina artyn.“

Susirūpinama dėl saugumo: Rio gatvėse žmonės jau kelias savaites rengė protestus dėl brangaus pragyvenimo, valstybės skirto finansavimo pasaulio futbolo čempionatui, tų pačių PJD organizavimo kaštų. Tačiau tomis dienomis, kai vieši popiežius, viskas apimsta. Nebus jokių incidentų ar smurto protrūkių.

Sakydamas PJD sveikinimo kalbą Pranciškus prisimena, kad jas surengti Rio de Žaneire nusprendė Benediktas XVI: „Žinote, kad prieš atvykdamas į Braziliją kalbėjau su juo ir prašiau melstis už mane šioje kelionėje. Jis man atsakė: „Lydėsiu jus malda ir būsiu prie televizoriaus.“ Tad šią akimirką jis į mus žiūri. – Tuomet priduria: „Žvelgdamas į šią jūrą, paplūdimį ir jus visus aš prisimenu tą akimirką, kai Jėzus pakvietė pirmuosius apaštalus sekti Juo Tiberiados ežero pakrantėje. Šiandien trokštu ateiti čia, kad patvirtinčiau jums šį tikėjimą, tikėjimą jūmyse gyvenančiu Kristumi, tačiau atėjau ir tam, kad ir pats gaučiau jūsų tikėjimo entuziazmo patvirtinimą! Žinote, kad vyskupo gyvenime yra daug problemų, kurias reikia išspręsti. Tos problemos ir sunkumai gali nuliūdinti vyskupo tikėjimą. Kaip bjauru – liūdnas vyskupas! Kaip bjauru! Kad mano tikėjimas

nebūtų liūdnas, atvykau čia, kad mane užkrėstų visų jūsų entuziazmas!“

Liepos 26 d. Bua Vista parke Pranciškus išklauso keleto jaunuolių išpažinčių. Tada San Žuakino arkivyskupo rūmuose susitinka su grupe jaunų kalinių. Nuo to karto, kaip matysime, susitikimai su kaliniais taps nuolatinio Bergoglio kelionių įvykiu. Kita vertus, paprastai kas dvi savaites Pranciškus skambina grupei jaunų argentiniečių kalinių, o per savo pirmąjį Didįjį Ketvirtadienį norėjo vykti laikyti šventųjų mišių Viešpaties vakarienės koplyčioje nepilnamečių kalinimo įstaigoje *Casal del Marmo*.

Daugiau nei pusvalandį Bergoglio praleidžia su aštuoniais jaunuoliais – šešiais vaikinais ir dviem merginomis, kalinamais keturiuose skirtinguose kalėjimuose Rio valstijoje. Ratu aplink popiežių sėdintiems jaunuoliams pranešama, kad po savaitės jų laukia gera naujiena, greičiausiai apie sutrumpinamą bausmės laiką. Atmosfera labai rami ir lengva, aštuoni kaliniai laisvai reiškia savo mintis. Jauniausioji padainuoja dainą, skirtą popiežiui, susigraudina ir perskaito jam ilgą laišką, kurį parašė kalėjimo draugės. Jaunuoliai vienas po kito prisėda greta popiežiaus ir prašo palaiminti daiktus. Galiausiai paduoda Pranciškui maišą. Jame – milžiniškas rožinis iš didžiulių poliesterio rutulių su kryžiumi. Ant kryžiaus išraižyta: *Candelária nunca mais* – „Te niekada daugiau nepasikartoja Kandelarija“. Tai užuomina į tragišką 1993 m. liepos 23 d. įvykius Rio de Žaneire, kai grupė policininkų užpuolė daugiau kaip septyniasdešimt benamių vaikų ir jaunuolių, kurie klajodavo centro gatvėmis ir rinkdavosi miegoti greta Kandelarijos bažnyčios. Ant kiekvieno milžiniško rožinio rutulio iš poliesterio užrašytas vieno iš aštuonių per vadinamąsias Kandelarijos žudynes žuvusių jaunuolių vardas. Popiežius pakartoja: „Daugiau jokio smurto, tik meilė.“

Pranciškus pietauja drauge su keletu PJD jaunuolių, o po pietų, laikantis šių susitikimų tradicijos, einamas Kryžiaus kelias. Daugiau nei milijonas jaunuolių laukia popiežiaus, kuris papamobiliu važiuoja Kopakabanos paplūdimiu. Pasikartoja vakarykštis vaizdas.

Maždaug devynių šimtų metrų atkarpoje įrengtos keturiolika Kryžiaus kelio stočių. Įmantrioje choreografijoje dalyvauja daugiau nei septyni šimtai savanorių ir profesionalių aktorių. Įvairių tautybių piligrimai paeiliui neša kryžių. Kiekvienoje stotyje keičiasi žmonės, atstovaujantys mažumoms ir socialiai pažeidžiamiausiomis laikomoms visuomenės grupėms: moterys, neįgalieji vežimėliuose, narkomanai ir vienuolė, kovojanti prieš abortą.

Prabildamas Pranciškus parodo į kryžių, beveik trisdešimt metų keliavusį pasaulio gatvėmis ir „veik persisunkusį daugybės jį mačiusių ir nešusių jaunuolių gyvenimo situacijų. Niekas negali prisiliesti prie Jėzaus kryžiaus, nepalikdamas ant jo savo pėdsako ir iš Jėzaus kryžiaus nepasiimdamas ko nors savo gyvenimui... Per kryžių Jėzus prisijungia prie smurto aukų, kurios nebegali rėkti, ypač nekaltųjų ir negalinčiųjų apsiginti, tylos.“ Tačiau ne blogis tars paskutinį žodį, nes Jėzus „dovanoja mums viltį ir gyvenimą: kryžių, kuris anksčiau buvo neapykantos, pralaimėjimo ir mirties įrankis, Jis pavertė meilės, pergalės ir gyvenimo ženklą.“

Popiežiui paplūdimiu grįžtant atgal, vėl sveikinant susirinkusius ir spaudžiant jiems rankas, pradeda jaustis tropinės Rio de Žaneiro žiemos drėgmė ir šaltis.

Šeštadienis, liepos 27 d., prasideda Rio katedroje laikomomis mišiomis, skirtomis vyskupams, dvasininkams ir vienuoliams. Per homiliją Pranciškus cituoja motinos Teresės iš Kolkatos žodžius:

„Kristaus ieškoti ir jam tarnauti reikia eiti į favelas, į *villas miserias**. Turime eiti į jas, kaip kad dvasininkas su džiaugsmu eina prie altoriaus... Prisimenu savo svajonę, kai buvau jaunas: norėjau būti misionierius tolimojoje Japonijoje. Tačiau Dievas man parodė, kad mano misijos žemė kur kas arčiau – mano tėvynėje. Negalime likti užsidarę parapijose, savo bendruomenėse, kai daugybė žmonių laukia Evangelijos! Tai nereiškia paprasčiausiai atidaryti duris ir priimti, tai reiškia išeiti pro duris, ieškoti ir sutikti!“

Iškart po mišių Rio municipaliniame teatre popiežius susitinka su politikais ir Brazilijos vadovais, kuriems dėsto, kad „ateitis reikalauja humanistinės ekonomikos vizijos ir politikos, kurioje vis labiau dalyvautų žmonės, kuri vengtų elitizmo ir išnaikintų skurdą“, ir cituoja pranašą Amosą bei Dievo išpėjimą tiems, kurie „tarsi žemės dulkes trypia vargšų galvas“.

Pabaigoje Pranciškus pasveikina Pietų Amerikos patakso genties indėną iš Amazonijos regiono ir kelioms akimirkoms užsideda galvos apdangalą, padarytą iš papūgos plunksnų.

Bergoglio pietauja su Brazilijos vyskupais, kuriems pasako aiškiai išplėtotą ir turiningą kalbą apie Bažnyčią. Šis žingsnis beveik surepurto, tampa svarbiu postūmiu pontifikato kelyje ir išbaigta, kaip niekad iki šiol, perduoda naujojo popiežiaus nešamą žinią. Popiežius sako, kad Bažnyčia „negali atitolti nuo paprastumo“, nes kitaip ji netenka „tų, kurie mūsų nesupranta“. Būtina susigrąžinti „paprastumo taisykles“. Pati Bažnyčia „galbūt pasirodė esanti pernelyg silpna, gal pernelyg atitolusi nuo jų poreikių, gal pernelyg skurdi, kad atsakytų į jiems nerimą keliančius

* Lūšnynus. (Isp.)

klausimus, galbūt pernelyg šalta jų atžvilgiu, gal pernelyg susitelkusi pati į save, gal įkalinta savo nelanksčiose kalbose.“

Tad ką daryti su tais, kurie nutolo nuo Bažnyčios? Ne-reikia bijoti „išeiti į jų naktį“, „pereiti jiems skersai kelio“. Šiandien reikia ne dejoniu, o Bažnyčios, kuri sugebėtų „palaikyti draugiją, lydėtų žmones, žengdama drauge su jais“. Popiežiaus klausimas dramatiškas: „Ar vis dar esame Bažnyčia, sugebanti sušildyti širdį?“ – „Tam, kad būtum misionierius ir pasiektum toli esančius žmones, – sako Pranciškus, – reikia Bažnyčios, mo-kančios atverti motiniškas gailestingumo iščias. Šiandien be gai-lestingumo nieko nepadarysi, neįsiliesi į „sužeistųjų“, kuriems reikia supratimo, atleidimo, meilės, pasaulį.“ Nepadarysi to teis-damas ir šaltai pamokslaudamas.

Dar Pranciškus priduria, kad svarbu „stiprinti“ šeimą, jaunimą ir moteris, „kurių vaidmuo perduodant tikėjimą – es-minis“. „Nemažinkime moterų aktyvumo Bažnyčioje, prie-šingai – skatinkime aktyvų jų vaidmenį bendruomenėje“, nes „moterų netekusiai Bažnyčiai grėstų nevaisingumas“.

Vyskupams skirtoje kalboje skiriama dėmesio ir aplinkos bei visatos klausimams. „Negalima eiti į Amazoniją tam, kad ją išsunkę, išsinešdintume, – sako popiežius. Ir priduria: – Dievo kūrinių negalima negailestingai išnaudoti.“

Vakare, prieš paskutinę PJD dieną, visų laukia didžioji vigilija. Tradiciškai šiam, paskutiniam, susitikimui parenkama kitokia nei ankstesniųjų susitikimų vieta dar ir todėl, kad pasibaigus maldos budėjimui jaunuoliai pasistato palapines, išsitempia miegmaišius ir ten pat miega, laukdami paskutinių mišių, kurios bus laikomos kitą dieną. Buvo numatyta, kad jaunuoliai susiburs Guaratibos *Campus fidei* – „tikėjimo stovykloje“, tačiau blogas

oras ir lietus didžiulį lauką pavertė purvynu. Todėl nuspręsta ir toliau likti Kopakabanos paplūdimyje.

Nuo pat ankstyvos popietės iš viso miesto ir iš Rio priemiesčių į paplūdimį pradėjo plūsti tūkstančiai jaunuolių. Jie jungiasi į taikias eisenas, dainuoja ir šoka. Pakyla – pilnutėlė joje susirinkusių vyskupų. Jaunimas – skaičiuojama, kad jų suplaukė milijonai, – įtraukia vyskopus į keletą nesudėtingų šokių. Pats tikriausias *flešmobas**. Tada Pranciškus dar kartą pravažiuoja *Avenida Atlântica*, Kopakabanos paplūdimiu.

Popiežius sako kalbą apie misiją: „Atidžiai sekiau naujienas apie jaunuolius, kurie daugelyje pasaulio šalių išėjo į gatves, kad išreikštų teisingesnės ir broliškesnės visuomenės troškimą. Tačiau išlieka klausimas: nuo ko pradėti? Kokiais kriterijais remiantis sukurti teisingesnę visuomenę? Kai kažkas motinos Teresės iš Kolkatos paklausė, kas Bažnyčioje turėtų pasikeisti, ji atsakė: „Tu ir aš“! Mieli bičiuliai, nepamirškite: esate tikėjimo lauke! Esate Kristaus atletai! Esate gražesnės Bažnyčios ir geresnio pasaulio kūrėjai!“

Pasibaigus vigilijai, po Švenčiausiojo Sakramento adoracijos ir keletą minučių trukusios žadą atimancios tylos, išlydint sušalusį popiežių (mat jis atsisakė užsivilkti paltą), entuziazmas vėl liejasi per kraštus.

Liepos 28 d., sekmadienį, Pranciškus vėl atvažiuoja į paplūdimį susitikti su jaunimu ir laikyti jiems baigiamąsias PJD mišias. Jo akyse – neužmirštamasis vaizdas, kaip milijonai jaunuolių meldžiasi drauge Kopakabanos paplūdimyje. Per homiliją paragina: „Nebijokite eiti ir nešti Kristų visur, iki pat egzistencijos

* *Flashmob* – žaibiškas sambūris, sulėktuvės, sąspietis. (Angl.)

pakraščių, taip pat ir tiems, kurie atrodo labiausiai nutolę, patys abejingiausi.“ Dievas „ieško visų, nori, kad visi jaustų jo gailėtingumo šilumą“. Evangelizuoti reiškia „pačiam liudyti Dievo meilę, reiškia peržengti savo egoizmą, reiškia tarnauti pasilenkiant nuplauti kojas savo broliui, kaip darė Jėzus“.

Per atnašavimą popiežiui atnešama anencefaliją turinti mergaitė. Bergoglio susitiko su mergaitės tėvais ankstesnės dienos ryte po katedroje laikytų mišių ir pakvietė juos dalyvauti šioje liturgijoje. Paprastai vaikai, gimę be smegenų pusrutulių, neišgyvena, tačiau šios mergaitės tėvai, sužinoję apie sunkią komplikaciją, nusprendė tęsti nėštumą, ir, nepaisant visų prognozių, mergaitė vis dar gyva.

Pirmoji kelionė į užsienį užbaigiama dar viena programoje numatyta kalba, kurią popiežius pasako CELAM koordinaciniam komitetui. Ir šį kartą Pranciškaus žodžiai kaip aidas pasklis ir už Pietų Amerikos žemyno ribų. Pranciškus prašo visų pirma kasdienę vietos Bažnyčių veiklą padaryti misionierišką, primena apie „pastoracinio atsivertimo“, 2007 m. aprašyto baigiamajame Aparesidos dokumente, būtinybę ir užduoda vyskupams keletą klausimų: „Ar mes [ir mūsų kunigai – aut. past.] dirbame labiau pastoracinį negu administracinį darbą?“ Į ką yra labiausiai orientuotas dvasininkų darbas – „į Bažnyčią kaip organizaciją, ar į visą Dievo tautą?“ Be to, popiežius prašo atsakyti, kaip žiūrima į pasauliečius: „Ar iš esmės juos įtraukiame į misiją? Remiame juos ir lydime, peržengdami bet kokią pagundą manipuliuoti arba reikalauti pernelyg didelio nusižeminimo?“

Taigi tarp vardijamų pagundų esti ir pagunda, pastebėjus Bažnyčios blogybes, ieškoti „tik drausminių priemonių, siekiant pritaikyti pasenusius elgesio modelius ir formas“. Kitomis pagundomis įvardijamas „funkcionalizmas“, tai yra tokia koncepcija,

kuri netoleruoja „paslapties“ ir „Bažnyčios realybę prilygina nevyriausybinei organizacijai“, bei „klerikalizmas“.

Vyskupai, užbaigia Bergoglio, turi būti kantrūs ir gailėtingi, „žmonėms artimi ganytojai“. Jie turi mylėti skurdą, taip pat ir išorinį, tokį kaip „gyvenimo paprastumas ir asketiškumas“, nemąstyti „kaip princai“ ir nebūti ambicingi.